

Opis źródła:

Jakub Kazimierz Haur (1632-1709) napisał podręcznik ekonomiczny *Skład abo skarbiec znakomity sekretow oekonomii ziemianskiej* [...], gdzie zawarł porady na tematy gospodarcze. Wśród rozdziałów znalazł się również jeden poświęcony karczmom i karczmarzom.

Miejsce wydania:

J.K. Haur, *Skład abo skarbiec znakomity sekretow oekonomii ziemianskiej na polach wielkich i obszernych, w sławnym na wszystkie świat Krolestwie Polskim, przy miastach koronnych, przy miasteczkach gęstych i nasiadłych, przy wsiach okolicznych krolewskich, slacheckich, duchownych y mieyskich znalezione*, Kraków 1693, s. 155-157.

Tekst źródła:

Ka[r]czmarz powinien być zawsze trzeźwy, czujny, baczny i ostrożny na wszystkie strony, dla jakiej przygody, bo w takowym natenczas ludzi zgromadzeniu, różne w różnych w głowie muszą być fantazyje i zamieszania: znajdują się tanecznicy, są też napaśnicy i złodzieje na nieszczęście ludzkie. Jedni piją, drudzy się biją. Powinien tedy być ka[r]czmarz na to czułym i ostrożnym, ma być także ludziom ochotny, ludzki, przychylny i każdemu wygodny, tak swojej drużynie, jako też i gościnnym ludziom.

Gdy się kto z kim zamówi, aby do jakich nie przyszło rozterków, bitwy i zamieszania; a mianowicie, aby się który do jakiej nie porwał broni, aby temu zaraz zabiegał ka[r]czmarz, jako tego domu własny gospodarz, i nie dopuszczał żadną miarą, żadnego czynić hałasu bo inaczej, nie tylko takowego zuchwalca, ale i ka[r]czmarza, jako tego domu niedbałego i niebacznego gospodarza, nazajutrz zaraz (jeśliby się co znacznego stało) karać potrzeba [...].

Ka[r]czmarz ma mieć muzykę zwyczajną, dudę i skrzypka, którym tanecznicy płacą, osobliwie ci, którzy w tańcu przodkują. Ka[r]czmarz jednak ma też pewnych czasów utraktować muzykę, aby się od niego gdzie indziej nie oddalali, albowiem szynk bez muzyki, wóz bez smarowidła, taniec bez dziewczki, za nic nie stoi.

Tenże ka[r]czmarz ma mieć dla gości wygody: świece, karty i naczynia potrzebne, ma być dworowi zawsze wierny i życzliwy. Cudzych napojów skrycie, aby nie miał, pod karaniem i utratą karczmy, i zabranieniem takowych napojów. Dlatego ma mieć wkupnego ahtel piwa abo beczkę, gdy wyszynkowawszy zapłaci za dwadzieścia, także i od gorzałki, według osobliwych karbów i porachowania.

[...] Ka[r]czmarka, aby żłobku w krzywdzie nie wyrzynała, dwie za jedno, gdy się chłop zapije nie nakryśliła, z góry także w konewki nie pieniała piwa, ani nie przypisowała, sprawiedliwe naczynie do szynku miała i onych nie odmieniała, przy tym aby nie była swarliwą i fukliwą, ale [z]owsze ma być z ludźmi, ludzką i łaskawą i ochotną, aby wodą piwa i gorzałki nie dolewała, ani do gęstego, aby rzadkiego nie mieszała piwa, przykazać pod karaniem.

Słowniczek pojęć.

Tanecznik – osoba chcąca tańczyć.

Napaśnik – napastnik, agresor.

Szynk – karczma.

Achtel – niewielka beczka.

Karb – rachunek, kwit.

Pytania do źródła:

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom podstawowy):

1. Jakie cechy powinien posiadać dobry karczmarz?
2. Dlaczego karczmarz powinien dbać o spokój w karczmie?
3. Jakich rozrywek można było zażywać w karczmie?
4. Jakie napoje alkoholowe serwowano w karczmie?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony): pytania dla poziomu podstawowego, a ponadto:

1. Jaka kara groziła karczmarzowi za sprzedawanie alkoholu nie pochodzącego z dworu?
2. Jak myślisz, jaką rolę odgrywała karczma w życiu wiejskiej społeczności?

Literatura pomocnicza:

Baranowski B., *Polska karczma. Restauracja. Kawiarnia*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1979

Bobrzyński M., *Historia karczmy. O prawie propinacji w dawnej Polsce*, Kraków 1888
<https://polona.pl/item-view/be2059a8-1690-4f97-b7dc-3adb3adca46f?page=4>

Szczepaniak M., *Karczma, wieś, dwór*, Poznań 1977

Najważniejsze cezury:

Dzieło Jakuba Kazimierza Haura zostało napisane w drugiej połowie XVII w.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord: Michał Sierba